

Четвертий сценарій – мультиполярний світ організації, тобто світ в якому на перше місце виходять міжнародні організації, які виступають реальним форумом для вирішення глобальних питань. Тут варто зауважити, що, по-перше, не йде мова про існуючі міжнародні універсальні організації, а про нові, які будуть перш за все глобальними, і, водночас, враховуватимуть реальну ситуацію на міжнародній арені коли мова йтиме про їх дієвість на функціональність. По-друге, такий сценарій аж ніяк не применшує ролі національних держав, адже такі організації будуть міжурядовими. І нарешті, варто все ж розуміти, що такий сценарій є найменш ймовірним із всіх вищезазначених, адже історично так склалося, що будь-які універсальні міжурядові форуми не володіють достатньою легітимністю на міжнародній арені.

Висновок: становлення, реалізація та перебіг явища гегемонії в міжнародних відносинах ХХІ ст. залежать безпосередньо від характеру міжнародного середовища. Зокрема, таких його важливих змінних, як: глобальний та регіональний баланс сил, характер безпечного середовища, а також поступова видозміна акторів на міжнародній арені. У будь-якому разі, беззаперечним є той факт, що глобальний гегемон, як і його регіональний аналог, мають безпосередній вплив на формування міжнародного середовища та на характер взаємовідносин держав у його межах.

Відповідно, вважаємо актуальним подальше дослідження явища гегемонії у міжнародних відносинах та врахування результатів, отриманих від такого дослідження, при формуванні української зовнішньополітичної стратегії.

Список використаних джерел

1. Ветринський І. У пошуках американської імперії / І. Ветринський // Vjetrny's'kyj I. U poshukah amerykans'koi' imperii' / I. Vjetrny's'kyj // UA Foreign Affairs. – 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaforeignaffairs.com/article.html?id=497>
2. Комарницький М. Глобальні зміни світу – 2025 / М. Комарницький // Львів: Літопис. – 2010. – 188 с. // Komarnyts'kyj M. Global'ni zminy svitu – 2025 / M. Komarnyts'kyj // L'viv: Litopys. – 2010. – 188 s.
3. Шергін С. Китай і США в глобальних трансформаціях / С. Шергін. – 2011. // Shergin S. Kytaj i SShA v global'nyh transformacijah / S. Shergin. – 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/article.html?id=583>
4. Bradford C.I. Jr. Global Governance Reform for the 21st Century / C.I. Jr. Bradford // Brookings Institution, Washington D.C. – 2005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/20051024bradford.pdf>
5. Buzan B., Waever O. Regions and Powers: The Structure of International Theory / B. Buzan, O. Waever // Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 564 p.
6. Foot R. China's regional activism: leadership, leverage, and protection / R. Foot // Global Change, Peace and Security. – June, 2005. – 17:2. – P.141–153.
7. Ikenberry G. J. Institutions, strategic restraint, and the persistence of the American postwar order / G. J. Ikenberry // International Security. – 1998. – №23 (3). – P.43–78.
8. Keohane R. O. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy / R. O. Keohane // Princeton: Princeton University Press. – Author Edition. – 2005. – 320 p.
9. Krauthammer C. The unipolar moment / C. Krauthammer // Foreign Affairs. – 1990–1991. – №70 (1). – P.23–33.
10. National Intelligence Council, Mapping the Global Future / NIC // Government Printing Office, Washington D.C. – 2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.futurebrief.com/project2020.pdf>

11. Nye J. S. Soft Power and American Foreign Policy / J. S. Nye // Political Science Quarterly. – 119. – Research Library Core. – 2004. – P.255–270.

12. Nye J. S. The Paradox of American Power / J. S. Nye // Oxford: Oxford University Press, 2003. – 240 p.

13. Talani L. S. Pigs for sale! The Impact of the Euro-Zone Crisis on Capitalist Structures in Southern European States / L. S. Talani // King's College London. – 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/4400adca-d9b0-49fd-bd40-2293ae3337dd.pdf>

14. Watson J. China: the greatest threat to U.S. Hegemony / J. Watson. – 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newsflavor.com/politics/international-relations/china-the-greatest-threat-to-us-hegemony/>

15. Wang Y. Transformation of Foreign Affairs and International Relations in China / Y. Wang // 1978–2008, BRILL. – 2011. – 487 p.

Puriy M. R., PhD–Student at the Department of Country Studies and International Tourism of the Faculty of International Relations of Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine, Lviv), mariya.puriy@gmail.com

Potential and scenarios of the establishment of a new hegemony in international relations

This article justifies the perspective vision of establishment of a new hegemony in international relations in the XXI century: unipolar world, with the existence of a single global hegemon (the USA or China); bipolar world, with two equally powerful claimants for global hegemony, which anticipates the formation of antagonistic blocs in the struggle for global domination; multipolar world of states – in which the international system is composed of several poles, which will be formed around the major powers and regional power centers; multipolar world of organizations – in which the key positions will be held by international organizations, which will serve as a forum for resolving of global issues.

Applied methods: historical, methods of analysis, synthesis, prognostic and descriptive method.

The main conclusion: change in the nature of security environment and the global balance of power in the late 20th – early 21st century is the determining factor that will influence further development of hegemony in international relations.

Keywords: hegemony, global balance of power, the US, China, international security environment, global power relations.

* * *

УДК 329.1/6

Корнієнко В. О.,

доктор політичних наук, професор,
зав. кафедрою суспільно-політичних наук,
Вінницький національний технічний університет
(Україна, Вінниця), valkorney@mail.ru

Денисюк С. Г.,

доктор політичних наук, професор,
директор Інституту соціально-гуманітарних наук
Вінницького національного технічного університету
(Україна, Вінниця), sg_denisyyk@mail.ru

Буряченко О.,

пошукач кафедри політичних наук,
Київський національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ),
alexvin446644@mail.ru

ПАРТІЙНА ІДЕОЛОГІЯ: СИСТЕМА ЦІННОСТЕЙ, АБО СИНДРОМ «СУСПІЛЬНОЇ КАТАТОНІЇ»?

Представлено теоретико-політологічний аналіз проблеми ціннісного змісту партійних ідеологій в сучасній Україні. Розкрито роль політичних партій України у формуванні політичних смислів і значень, продукуванні партійних політичних цінностей. Проаналізовано статус політичних партій в українському суспільстві та виконання ними ідеологічної функції. Охарактеризовано сутність т.зв. «маніпулятивних ідеологій» і їх когнітивну складову. Визначено подальшу перспективу розвитку політичних партій як організаторів ідеологічного і політичного життя в українському суспільстві.

Ключові слова: політичні цінності, політична ідеологія, політична партія, політичний плюралізм, маніпулятивна ідеологія, імідж політичної партії, сила партії.

Подальше формування системи цінностей як базових соціальних та політико-психологічних конструкцій, які здатні консолідувати українське суспільство, сьогодні залишається важливим практичним завданням. Різноманітні варіанти розв'язання цього завдання сьогодні стало навіть модним шукати у позадержавній площині, із наголосом на категорії «європейські цінності», чи «цінності об'єднаної Європи». Загальновідомо, що стрижнем європейських цінностей виступають ліберальні фундаментальні права та свободи людини, демократичні принципи державного устрою, а також правова і соціальна держава. Саме вони постали в якості принципів функціонування державних і політичних інститутів сучасних європейських країн та Європейського Союзу [1].

Разом із тим, ніяких інновацій для суспільної свідомості українських громадян щодо їх розуміння вони не несуть у тому сенсі, що громадяни України також поділяють ці цінності. Свобода, демократія, солідаризм, повага до прав людини тощо для нас також є цінностями із тією різницею, що їх реалізація в українському суспільстві, на відміну від Європи, потребує навіть не політичної волі, а наявності відповідних усталених духовно-культурних основ суспільства.

Більш того, сьогодні європейські цінності надбали своєрідної утилітарної оболонки і трактуються як певні стандарти технологічних процедур у різних галузях життя суспільства і діяльності держави: формування органів державної влади й управління (стандарти демократії), взаємодії гілок влад, діяльності партій, ставлення влади і громадян до права, взаємодії між державою і громадянином (аспект прав та свобод людини), управління економікою тощо [2, с. 56–60]. Ці стандарти і стали цінностями з огляду на те, що дотримуючись їх, європейські країни демонструють значних успіхів у соціально-економічній сфері, а досягнення цих стандартів поки що є лише бажаною метою для українців й одночасно умовою вступу до європейської спільноти.

Хоча поняття «цінності» вже досить давно є предметом дослідження у філософії, аксіології, соціології, політології, психології та інших науках й розглядається фахівцями як важливий фактор інтеграції соціально-гуманітарного знання, все ще складно говорити про єдиний підхід до їх характеристики. Вживаючи це поняття у сув'язі із поняттям «ідеологія» в контексті нашої наукової розвідки, ми говоримо, насамперед, про цінності політичні. Лише задля збереження логіки розкриття проблеми, коротко нагадаємо, що під ідеологією (грецьк. «*ιδεολογία*»: «*idea*» – прообраз, ідея; й «*λογος*» – слово, розум, вчення) розуміється система концептуально оформлених поглядів та ідей, система основоположних життєвих цінностей. Саме система цінностей задає основні параметри функціонування ідеології: цілі і засоби, алгоритми сприйняття суб'єктом навколишнього світу і поведінки, способи, підходи до оцінки дійсності.

У свою чергу, визначень поняття «політичні цінності» в науковій літературі є чимало. Дещо спрощене визначення таке: це «погляди, переконання суб'єктів політики щодо важливих для них політичних явищ, процесів та інститутів» [3, с. 741]. Більш

спеціальне політологічне трактування політичних цінностей у М. Карвата й В. Мілановського: це «ідеї, які виражають відношення великих соціальних груп і потреб суспільства в цілому з точки зору усвідомлення власних потреб» [4, с. 232].

Не претендуючи на всеохопний аналіз ціннісної проблематики, зазначимо, що інтенсивне дослідження природи цінностей у зарубіжних гуманітарних науках розпочалося наприкінці XIX – на початку XX ст. Цій проблематиці присвячено чимало праць авторитетних дослідників (М. Вебера, М. Гартмана, Дж. Дьюї, Е. Дюркгейма, Т. Парсонса та ін.). Серед сучасних російських дослідників відзначимо В. Бакірова, О. Бакурадзе, О. Богомоллова, Д. Вершиніну, М. Здравомислова та ін.

Методологічні та концептуальні аспекти аналізу ціннісної проблематики надзвичайно різноманітні й суперечливі. Найбільш помітний внесок зробили вітчизняні фахівці: О. Бабкіна, В. Бебик, О. Білий, Е. Гансова, М. Головатий, Є. Головаха, А. Горбань, В. Горбатенко, Н. Жабинець, Н. Костенко, М. Михальченко, Н. Паніна, І. Попова, В. Ребкало, Ф. Семенченко та ін.

Сьогодні певні ціннісні основи розвитку суспільства пропонують швидше політичні партії, аніж держава в цілому. Саме в їх програмах, незалежно від місця партії в політичній системі, містяться своєрідні ціннісно-ідеологічні конструкції, які претендують на «універсальність» в загальноукраїнському масштабі [10, с. 84]. З одного боку, досліджуючи, наприклад, динаміку змін електоральних уподобань в ході передвиборчих кампаній, напевно, більш виправданою була б орієнтація на вивчення особистості через систему атитюдів, але вони більш рухливі, ніж політичні цінності. Якщо ж розглядати більш фундаментальні трансформації суспільної свідомості, то саме аналіз ціннісних основ політичних партій дає більш достовірну картину змін, ніж відстеження «швидкоплинних» змін установок особистості в силу того, що вони носять ніби «застиглий» характер в писаних програмних документах.

З урахуванням означеного, метою нашої наукової розвідки є політологічний аналіз ціннісного змісту ідеологій політичних партій в сучасній Україні, їх сенси, своєрідність та необхідність в контексті соціально-політичних викликів українського суспільства.

Але відразу розпочнемо із постановки закономірного питання: чому жодна партійна ідеологія, як система цінностей, не «приживається» у свідомості громадян настільки, щоб стати об'єднувальною в українському суспільстві? Самий факт постановки запитання потребує деякого попереднього уточнення.

Загальновідомо, що згідно ст. 15 Конституції України жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова. Слід також визнати, що вищевказана стаття є важливою ознакою демократичності нашого суспільства. Але чи має демократія ціннісне значення, якщо не працює на загальне благо? Чи не призводить різноманіття ідеологій до розпорощення зусиль, націлених на розвиток суспільства? Ідеологія для суспільства – усе одно, що сенс життя для людини, без якого вона не здатна повноцінно соціалізуватися і реалізувати себе в соціумі. Подібно до цього й суспільство не може без ідеологічно визначеної загальноприйнятої стратегічної мети вдосконалюватися

й рухатися вперед. Отже, ідеологія визначає стратегію функціонування і розвитку соціуму, тому й виступає певною цінністю суспільства. Але це, з іншого боку, не означає, що якась ідеологія повинна бути силоміць нав'язаною. Усе це давно відомі істини.

Закономірно, що партії як громадські об'єднання, за своєю природою є вільними і в певній мірі незалежними об'єднаннями громадян, отже, як добровільні об'єднання вони мають право на свободу політичних поглядів і політичних ідей. Тому ідеологія партій може не збігатися з ідеологією розвитку держави (якщо вона є), або суперечити їй. У стосунках між партіями і державою проявляється їх взаємна спроможність до пристосування й до спільної модернізації, яка неминуча для будь-якого політичного транзиту, тим паче для демократичного. Політичні партії, з огляду на свої іманентні властивості, покликані ідейно і організаційно супроводжувати такий перехід, нейтралізуючи його ризики.

Також партія може критично ставитися до внутрішньо- і зовнішньополітичного курсу держави, а також до конкретних стратегій і тактик голів держави – Президента України, прем'єр-міністра тощо. Таким чином, наявність протиріч у стосунках між партіями і державою, а також між партійними лідерами та першими особами органів влади цілком природно. Саме на базі таких протиріч й складаються ідеології і програми партій.

При цьому, в ідеалі від них очікуються програми стратегічного управління і динамічного розвитку, об'єднання основної маси населення і еліти навколо спільних національних інтересів, цілей і завдань, щоб суспільство могло інноваційно розвиватися. У свою чергу, громадяни також мають право на вибір ідеології, світогляду, політичних поглядів тощо.

Слід зазначити і те, що роль українських партій у формуванні політичних смислів і значень обмежена багатьма факторами. Насамперед, політична практика показує, що сьогодні істотно звужені можливості і необхідність продукувати і просувати партійні політичні цінності. Причини цьому є різні: від окремих моментів монополізації політичного простору (раніше – КПРС/КПУ, нещодавно – партія Регіонів) – до реальної відсутності «ідеологічності» самих політичних партій.

Сьогодні ми спостерігаємо певне спрощення ідеологічного спектру: партії, опинившись в залежному становищі від статусних акторів, а, простіше, політичних лідерів (сьогодні їх ще називають «фронтменами») у своїй ідеологічній творчості, стали орієнтуватися, перш за все, на них [5, с. 166]. Політичне лідерство вже давно стало майже вирішальним чинником політичної перемоги в Україні. Фактично всі виборчі кампанії останніх років в Україні були «лідерськими», що не дивно в умовах соціально неструктурованого суспільства.

Так, за дослідженням Центру Розумкова, головним мотивом голосування на виборах 2014 р. для більшості (62%) респондентів була симпатія до лідера партії [6, с. 143]. Однак ми відштовхуємося від тієї аксіоми, що партії – це стійкий політичний інститут, і в періоди загострення соціальних конфліктів посилюється суспільний запит на нові ідеї, а не лише на нові обличчя політиків. Але слід зазначити, що всі останні виборчі

кампанії були по суті абсолютно деідеологізовані. Чому?

У науковій літературі існує думка, що в 1990–2000 рр. можливості політичних партій були істотно вищими за сучасний етап. Це можна пояснити декількома обставинами. Насамперед, більш значним був сегмент електорату, чия думка визначалася політичними переконаннями. Безумовно, цінності пізнього радянського суспільства несли на собі відбиток як офіційної ідеології, так і специфічних радянських «традицій», радянської «міфології». Тому політичні партії більш ефективно виконували ідеологічну функцію під впливом «радянської спадщини». Виборці в той період були виключно політизовані, а тому партії із необхідністю повинні були відповідати на запропоновані їм ідеологічні питання. Партіям і рухам слід було визначитися стосовно реформ, які розпочалися й мали за мету докорінно змінити життя в країні.

Але поступово політичні партії стали відмовлятися від формування глибинних і змістовно наповнених ціннісних конструкцій, замінивши їх двозначними політичними термінами, зміст яких використовується для розв'язання нагальних завдань в умовах боротьби за голоси виборців.

Сьогодні загальна картина така: станом на вересень 2016 р. в Україні зареєстровано 344 діючі політичні партії, що в кілька разів перевищує показники у інших державах Східної Європи [7]. Але на початку 2017 р. в країні вперше за час після Євромайдану майже 80% населення, за даними опитування Центру Розумкова, в принципі не довіряє партіям. За соціологією фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» й Центра Разумкова (опитування проведене в період 16–20 грудня 2016 р.), якби вибори відбулися найближчим часом, прохідний бар'єр у 5% подолали б сім політичних сил. Але результати кожної виявилися б скромними: наприклад, Батьківщина Юлії Тимошенко – 11%, пропрезидентський Блок Петра Порошенка (БПП) – близько 10%, трохи менше – у Опозиційного блоку, що складається з екс-регіоналів. Радикальна партія Олега Ляшка (РПЛ) отримала б голоси 7,8% опитаних, Самопоміч львівського мера Андрія Садового – 7,6% [8]. Отже, виникає проблема не лише довіри до українських партій, але й їх реальної спроможності відповідати на запити й розв'язувати проблеми суспільства. Знову ж за даними соціологічних досліджень 48% громадян України вважають, що сьогодні немає такої партії, яка представляє їх інтереси [9]. Досить низький рейтинг конкретних українських партій і невисокий рівень довіри до них свідчать не про заперечення цього інституту в принципі, а про низьку функціональність реально існуючих партій в порівнянні з тими нормативними уявленнями, які сформовані в українських громадян в ході актуалізації партійних ідеологій.

Тоді виникає ще одне питання: наскільки є необхідним і чим виправданий цей «політичний плюралізм», уособлений багаточисельними партіями і який вже давно «набив оскому» у громадян України?

По-перше, відомо, що однією із причин появи великої кількості політичних партій є спрощений механізм їх реєстрації.

По-друге, збір підписів виборців на підтримку партії створює можливості для численних фальсифікацій та

часто не виражає реальної підтримки громадянами тієї чи іншої політичної сили. Нерідко використовуються фіктивні списки виборців, у яких одні й ті ж особи регулярно підтримують створення різних партій [7, с. 2]. Не всі парламентські партії також є реальними (наявність власного апарату, інфраструктури). Таким чином, абсолютну більшість партій взагалі слід вважати фейковими («fake» – підробка (англ.)).

По-третє, існує велика кількість клонів політичних партій, які мають співзвучні із ними назви. Так, у 2015 р. з'явилася «Партія конкретних справ», назва якої співзвучна із партією «За конкретні справи» О. Гергеги. Серед інших прикладів – є партія «Відродження», зареєстрована у 2004 р. В. Хомутином а також існує «Всеукраїнське об'єднання «Відродження» і «Відродження України». Існує «Партія рішучих змін» та «Партія рішучих громадян»; «Опозиційний блок», «Опозиційна сила» та «Опозиційний союз»; «Народний фронт» та «Фронт змін», «Самопоміч» та «Об'єднання «Самопоміч» [7].

По-четверте, існує значна кількість політичних партій, які взагалі не беруть активну участь у виборах. Так, із створених у 2015 р. партій, що могли взяти участь в чергових місцевих виборах, лише менше половини висунули кандидатів – 22 партії із 50. Ще 8 політичних сил заявили про своє бажання взяти участь в місцевих виборах, але так і не висунули жодного кандидата [7].

Отже, не можна зводити відповіді на поставлені вище запитання лише до специфіки політичної культури громадян України, яка за цих об'єктивних причин важко піддається партійно-ідеологічній актуалізації. Диверсифікація самих класичних ідеологій і відповідно партійних програм, запозичення цінностей, взаємопроникнення світоглядних основ ідеологій призвело до того, що кордони між ними стираються, стають розпливчастими і важко обумовленими навіть для фахівців-політологів, а не тільки для пересічних громадян України. Таке явище дезорієнтує громадян щодо вибору між конкретними партіями й здатне викликати у них своєрідну «суспільну кататонію» (синдром, що характеризується руховими розладами) в сенсі – до якої партії рухатися й віддавати перевагу на виборах. При цьому, є факти, що доволі часто не в змозі ідентифікувати потрібну політичну силу не лише виборці, а й навіть представники виборчих адміністрацій.

Але така кількість партій в Україні є, тому повернемося до характеристики їх ціннісно-ідеологічних основ. Досліджуючи політичні цінності в структурі партійних ідеологій, необхідно відрізнити їх від таких когнітивних конструкцій, як політичні уявлення та ідеї.

Політичні уявлення являють собою когнітивні конструкції в структурі масової свідомості, що відображають політичну реальність. Вивчаючи політичні уявлення в програмах політичних партій, слід виділити в їх структурі два елементи: ядро і периферію, співвідношення яких обумовлено ступенем розробленості ідеології і послідовністю її трансляції. Поняття «ідеї» є більш розмитим і найчастіше асоціюється з різними формами організації свідомості, представленими у вигляді теорій, програм, доктрин. При цьому вони не завжди чітко відокремлюються

від уявлень і цінностей: ідеї можуть виступати і в розпорощених формах колективних уявлень і норм, когнітивних моделей і ціннісних орієнтацій, які здаються очевидними і не завжди піддаються точному формулюванню. Звідси таке різноманіття досліджень ідейно-символічного простору політичних партій.

Щодо сутнісної наповненості ідеології існуючих сьогодні українських політичних партій, нам представляється, що вона повинна являти собою ранжування найбільш значущих суспільних проблем, які потрібно розв'язати в першу чергу, роз'яснення причин їх існування, сутності, а також способів їх розв'язання. Власне, ціннісні орієнтації, ідеологія будь-якої партії складає концептуальну основу її діяльності, як би активно не говорили, що ідеологія втрачає мобілізуючу функцію та ключову роль у партійному будівництві.

Далі, саме наявність партійної ідеології повинна породжувати міжпартійні дискусії щодо шляхів і ліній суспільно-колективної творчості, визначати основні тренди розвитку самого суспільства, формувати модель майбутнього. Але, якщо немає дискусії між партіями про політичні концепції, актуальні цінності [11, с. 233] (якщо немає концептуальної основи для самої дискусії!), яким чином вирішити будь-яку проблему, якщо партія перебуває при владі? Отже, якщо партії хочуть мати довгостроковий успіх, вони повинні мати програмні і концептуальні основи та змістовні обговорення.

Саме через такий підхід слід виявляти конкурентоспроможність партій, скільки б їх не існувало. Бо ідеологія здагна, на відміну від інших форм суспільної свідомості, що дуже важливо – формувати політичний ідеал суспільного розвитку, якого нам так не вистачає [12, с. 235].

Слід погодитися із Ю. Розенфельдом [13, с. 17], що цінності взагалі є своєрідними ідеалами, бажаннями та інтересами громадян та політичних діячів, а в методології М. Вебера, система цінностей слугує «ідеальними конструктами», за допомогою яких здійснюється пізнання світу політики. За допомогою політичних цінностей людина отримує своєрідний стандарт оцінки політика, що допомагає орієнтуватись при виборі суб'єктів політики.

У вітчизняних експертів думки щодо наявності ідеології різні: 75% – вважають, що партії повинні мати ідеологію, на основі цінностей якої формуються партійні та передвиборні програми. 6% експертів поділяють думку, що ідеологія не є обов'язковою, партія може формувати програми відповідно до політичної доцільності. 13% – вважають прийнятними обидва підходи [14]. Що до цього, покаже М. Кармазіної: «Наприкінці 1980-х рр. ми починали з народного руху «За перебудову», а сьогодні закінчуємо «За Кернеса!». Про яку ідеологію і програми ми говоримо?.. Чого мене, сіренького виборця, може навчити партія «За Кернеса»? Я її чути не хочу, але розумію, що на кожного покупця – свій товар...» [15, с. 159]. Із цим зауваженням слід погодитися: ідеологія сучасних партій формується, в тому числі, за схемою: цілі партії (лідера) – врахування потреб електорату – пропозиція електорату – попит електорату – корекція пропозиції.

У той же час, не можна стверджувати, що ціннісно-світоглядне ядро партійних ідеологій зникає

зовсім, воно швидше відсувається на другий план, поступаючись місцем тактичним завданням завоювання і утримання влади. Для реалізації цього існують, принаймні, два інструмента: а) конструювання у свідомості громадян привабливого й ефективного іміджу (бренду, репутації) політичної партії; б) використання так званої «маніпулятивної» ідеології, яка обумовлюється існуванням першого пункту. Тобто, технологічно сформований імідж політичної партії не лише «не відмовляється», а із необхідністю містить у собі ідеологічну складову [16, с. 285]. Але ідеологія у структурі іміджу політичної партії суттєво ним же і коригується.

Найбільш значущою характеристикою «маніпулятивних ідеологій» є їх когнітивна складовка: вони провокують когнітивну дезорієнтацію громадян, сприяючи розвитку «суспільної кататонії», помилкової мотивації і когнітивного дисонансу, ефекту спотвореної інформації, перешкоджаючи адекватному сприйняттю й осмисленню політичної реальності.

Ці ідеології відрізняються від класичних, низкою ознак. Так, у них немає стабільного «ідеологічного ядра». Вони створюються в основному політичними технологіями і мають переважно технологічний, еклектичний і міфологічний характер, аніж теоретико-методологічний. Маніпулятивні ідеології не містять обґрунтованих розробок перспектив політичного розвитку, тому широко використовуються різними партійними fake-структурами. Такі партії прикриваються яскравими гаслами, назвами, але мають на увазі інший сенс.

За рахунок цього партії мають можливість «мімікріювати» в залежності від власної вигоди – змінювати свої назви, принципи роботи, що дозволяє уникати відповідальності, але із збереженням статусних привілеїв лідерів партії.

Наприклад, Партія пенсіонерів «легко і невимушено» перетворилася в партію «За Україну!», не змінивши нічого, крім назви. Спочатку був Народний рух України, далі зареєструвався Народний рух «За єдність!». Сьогоднішня партія «Республіканська платформа» щонайменше п'ять разів змінила свою назву. Не зовсім зрозумілі за своєю суттю партії із назвами: «5.10», політична партія «Офіцерський корпус», політична партія «Піратська Партія України», політична партія «Добрий самарянин» та ін. Одна і та ж партія, зберігаючи свою структуру, може «подорожувати» від однієї ідеології до іншої. Часто ідеологічні настанови українських партій, членів міжнародних асоціацій, не відповідають орієнтаціям їх західних партнерів. Прикладом цього є членство лівоцентристської «Батьківщини» у правій Європейській Народній Партії (ЄНП) тощо. В результаті деякі партії перетворилися в ідеологічно аморфні організації, одним з провідних принципів яких стало невідповідність декларованого і реального змісту.

За словами М. Примуша, нові політичні сили («Самопоміч», Радикальна партія О. Ляшка) замість ідеологічних ознак намагаються втілити популярний у країнах ЄС принцип «універсальності» – узгодження власної позиції з широким колом бізнес-інтересів, громадянських активів, простих громадян тощо [10, с. 85].

Перехід ряду політичних партій на режим ідеологічного «універсалізму» не деідеологізував

їх, як це часто представляють, а тільки посилив маніпулятивність ідеологій, з яких стали «відбиратися» різні, часто суперечливі ідеї, і об'єднуватися в туманні гасла-програми, які хоча в принципі і «зачіпають» багато важливих питань, але не розкривають ані шляхів їх розв'язання, ані механізмів реалізації, камуфлюючи відповідні партійно-елітні інтереси.

Повертаючись до відмінних рис сучасних партійних ідеологій слід визначити, наприклад, такі:

- установка на ретрансляцію ідей, привнесених ззовні, замість формування власних;
- ідеологічний еклектизм, відсутність стабільного «ідеологічного ядра», що включає в себе базові політичні цінності, ідеї, принципи;
- постійна трансформація ідей у залежності від змін зовнішньої соціально-політичного середовища;
- «віртуалізація» ідеологічної діяльності політичних партій, яка полягає у переміщенні партіями акцентів цієї діяльності з безпосереднього спілкування з виборцями у медіа- та інтернет-простір [17, с. 269];
- технологічне формування у свідомості громадян позитивного «образу» політичної партії, а не уявлення про її політичну програму.

Слушним видається зауваження А. Колодій, яка детально аналізує ідеологію сучасних українських партій, зазначає: «об'єднуватися треба навкруг чітко і предметно (а не у вигляді гасел) сформульованої, ціннісно визначеної програми, у якій має бути окреслене як бачення перспективи, так і конкретні завдання на найближчий час» [18, с. 81].

Нарешті, останнє: якою мірою негативне сприйняття сучасних партійних ідеологій впливає на силу і роль партії? Щоб отримати відповідь на це питання, необхідно визначитися із тим, як вимірюється сила партій. Дослідження політичних партій показують, що як на раціональному, так і на ірраціональному рівні громадяни України в більшості своїй не мають когнітивно чітких образів політичних партій і навіть попередні виборів не надають особливого значення місцю і їх ролі в сучасній Україні. Тим не менш, стандартним індикатором, який використовується в порівняльній оцінці сили партії, є кількість її членів. Цей спрощений індикатор широко використовується, проте з ним потрібно поводитися дуже обережно: кожен, хто безпосередньо займається дослідженнями партійних організацій, знає, як «округлюються» числа. Тобто, кількість членів дає простий індикатор для вимірювання «сили» партії, але цей індикатор досить не надійний.

Почасти українські партії зовсім не мають реальних членів, крім своїх власних керівників. Так, парадоксальним чином у період 2014–2015 рр., громадяни обрали до Парламенту партії, які фактично ще не існували, свого роду «протопартії», які отримали представництво у Верховній Раді, не маючи взагалі членської бази та організаційної структури. Голосування більшої частини виборців відбувалося «авансом» [19, с. 22].

«Розмитий» статус членства в політичній партії, юридично підтверджений Законом України «Про політичні партії в Україні» (ст. 6), призводить до негативних явищ, що слід вважати оманю виборців. А саме: «Громадянин України має право в будь-який час зупинити чи припинити своє членство в політичній

партії шляхом подання заяви... Членство в політичній партії зупиняється чи припиняється з дня подання такої заяви та не потребує додаткових рішень...» [20].

З іншого боку, ми можемо спостерігати, як ідеологічні уподобання й цінності членів різноманітних партій часто виявлялись нічим іншим, як політичною мімікрією. В українському парламенті можна було нарахувати більше 30 депутатів, які не раз її демонстрували. Точкою відліку слід взяти 2002 р., коли переможцями парламентських виборів вперше стали демократи – блок «Наша Україна». Але не встиг В. Ющенко розсадити колег в сесійній залі, як вони попрямували в прокуцьківську фракцію «За єдину Україну». Першим пішов другий номер виборчого списку, профспілковий лідер А. Стоян. З часом «змінили свої погляди» представники «Нашої України» Тарас Чорновіл, галицькі бізнесмени Ігор Насалик, Петро Димінський. 2 березня 2013 р. партія «Наша Україна», з якою пов'язані найбільші очікування і найбільші розчарування мільйонів українців, де-факто перестала існувати. Учасники XII з'їзду вибачилися перед українцями за свого лідера Віктора Ющенка, за його співпрацю з нинішньою владою, і оголосили про ліквідацію партії [21]. Й прикладів таких можна наводити багато.

Відомий американський політолог Хуан Лінц у свій час своєрідно визначив ті якості, які, із урахуванням сучасної громадської думки, повинна мати політична партія. У цьому сенсі він розглядає партії як «необхідне зло»: вони служать інструментом, без якого не можна обійтись в зборі та каналізування голосів і вимог громадян, але в той же час сприймаються як примхлива і дорога машинерія, в якій знайшли притулок безліч честолюбців, паразитів і любителів наживи... [22].

Отже, в сучасних умовах ідеологію вже недостатньо представляти тільки у вигляді класичних або новогібридних матриць або наративів. Вона виступає у вигляді різноманітних способів ціннісно-ідеологічного світобачення. З іншого боку, політичні партії набули ідеологічної аморфності, тому що жодна з політичних ідей на сьогоднішній день не здатна зібрати під свої прапори значну кількість відданих послідовників. А розвинені політичні технології дозволяють домогтись багато чого без зайвої ідеологізації.

В контексті цього постає питання: як унеможливити явище «суспільної кататонії» стосовно ідеологій політичних партій у свідомості українських громадян? Зупинимось, принаймні, на трьох варіантах.

Перший: умовно назвемо його – «провокаційний». Суспільно-політичне життя минулих років підказує – звести усе до єдиної домінуючої у суспільстві ідеології, а отже, до заперечення партійного плюралізму, коли проблема вибору партійної ідеології, як і самої партії, об'єктивно відпадає. Це варіант більш абстрактний, аніж реальний і не має сьогодні практичного підґрунтя. Але ми його вже проходили і добре пам'ятаємо про його наслідки й ціну.

Другий варіант можна назвати «прагматичний»: зацікавити пересічного громадянина у необхідності вибору саме відповідної політичної партії. Але до ціннісно-усвідомленого вибору це не має відношення, тому що в основі його лежить матеріальне зацікавлення громадян голосувати за ту чи іншу партію, а то й стати

її членом. Й це почасти «працює» в нашому суспільстві з огляду на матеріальний стан українських громадян. Тому вислів: «Що ви для мене зробили, щоб я за вас голосував?» – все ще залишається актуальним.

Третій варіант – нам хотілося б вважати «істинним». Попри багаточисельні зауваження про те, що про політичну ідеологію зараз говорити не актуально: мовляв, на перший план виходять проблеми, пов'язані з політичними процесами і способами управління ними. Що ідеологія стає симулякром й виключно виступає інструментом нової політики, спрямованої на імітацію політичного процесу, ми переконані – штучна відмова від ідеології веде до політичного розброду і хитання, економічного спаду, культурної деградації і духовно-морального спустошення. Те, що ідеологічні партії не мають майбутнього – перебільшення: насправді значна частина українських громадян хотіли б бачити партії такими, що базують діяльність на основі певної ідеології.

Крім того, є закономірним, що партії в силу свого іманентного призначення є не тільки носіями, а й генераторами ідеологій, світоглядів і політичних ідей і цінностей, спрямовуючи свою діяльність на досягнення «великих цілей» або ж на розв'язання актуальних для суспільства проблем. І нехай самостійне значення для втілення партійної ідеології мають програмні принципи політичних партій, слогани, бренди, їх іміджі тощо, найважливіший вектор в цьому контексті – діяльність сучасних партій саме як організаторів ідеологічного і політичного життя. Бо цілком очевидно, що робота над подальшою розбудовою демократичної України потребує не лише кваліфікованих трудових ресурсів, але й усталених ідеологічних переконань.

Істина полягає в тому, що оскільки взагалі існують політичні партії, остільки виникає необхідність у формуванні партійної ідеології, як обов'язкового для політичних партій процесу. В основі організації ідеології повинні лежати моделі, що включають в себе такі категорії, як критерії участі, дії, цілі, цінності і норми, соціальні позиції, які здатні корелювати ключові виклики сучасній Україні. У цих категоріях міститься важлива інформація, необхідна для визначення групи приналежності, її взаємин з іншими групами, і, головне, відповідь на питання – хто ми є і які цілі й цінності лежать в основі нашої діяльності?

До того ж, соціологічні дослідження свідчать, що українські громадяни не задоволені в цілому не партіями як такими, а конкретними партіями, а тому готові дати кредит довіри «кращим» політичним силам й очікують на їх появу. Тут для партій виявляється можливість формувати не лише партійну ідеологію, а й ідеологію партій, «ідеологію партійності», так би мовити. Саме на базі ідеології партій повинна здійснюватись концентрація політичної та партійної влади на патріотичному, правозахисному та інтеграційному напрямках, на допомозі громадянам щодо захисту їх прав від свавілля самої влади, корупції, несправедливості тощо.

Отже, дослідження тематики, пов'язаною із політичною ідеологією політичних партій як системи цінностей, залишається, на наш погляд, актуальною для політичної науки. Існує постійна необхідність досліджувати не тільки системи декларованих політичними партіями

політичних цінностей в своїх програмах, а й особливості їх сприйняття громадянами. Тільки таке комплексне і всебічне вивчення зазначеної проблематики дозволить виявити ті точки дотику, на основі яких згодом можна буде вносити корективи в самий партійно-ідеологічний простір сучасної України.

Список використаних джерел

- Амельченко Н. Цінності об'єднаної Європи [Електронний ресурс] / Н. Амельченко. – Режим доступу: http://parlament.org.ua/upload/docs/European_Values.pdf. – Назва з екрана.
- Терещенко Т. В. Цінності європейської цивілізації [Текст]: навчально-методичний посібник / Т. В. Терещенко. – Черкаси: видавець С. Г. Кандич, 2016. – 172 с.
- Ярошенко А. Цінність політична [Текст] / А. Ярошенко // Політологія: навчальний енциклопедичний словник довідник для студентів ВНЗ I–IV рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. наук Н. М. Хоми. – Львів: «Новий світ – 2000», 2014. – 779 с.
- Карват М. Политические ценности // Элементы теории политики [Текст] / М. Карват, В. Милановский; под ред. В. П. Макаренко. – Ростов-н/Д.: изд-во Ростов, ун-та, 1991. – С.230–234.
- Денисюк С. Г. «Персоніфікація» vs «репутація» у політичному контексті математичного моделювання виборчих переваг [Текст] / С. Г. Денисюк, В. О. Корнієнко, А. В. Слободянюк // European Political And law Discourse. – 2016. – Vol.3, iss. 2. – P.165–171.
- Політичні партії і партійна система України на сучасному етапі: думки громадян [Текст] // Національна безпека і оборона. – 2015. – №6–7. – С.143.
- Звіт КВУ: «Стан політичних партій напередодні державного фінансування» [Електронний ресурс] // Комітет виборців України (Всеукраїнська громадська організація). – Режим доступу: <http://cvu.org.ua/nodes/view/type:news/slug>. – Назва з екрана.
- Тотальне розчарування: ЗМІ дізналися, як руйнується довіра виборців до політиків (інфографіка) [Електронний ресурс] // УНІАН. – 2017. – 19 січня. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/1732486-totalne-rozcharuvannya-zmi-diznalisya-yak-ruynuetsya-dovira-vibortsiv-do-politikiv-infografika.html>. – Назва з екрана.
- Партії як представники інтересів громадян [Текст] // Національна безпека і оборона. – 2015. – №6–7. – С.105.
- Примуш М. Сучасні політичні партії в Україні не мають «генеральних планів розвитку» [Текст] / М. Примуш // Національна безпека і оборона. – 2015. – №6–7. – С.84–86.
- Денисюк С. Г. Актуальні політичні цінності сучасного суспільства [Текст] / С. Г. Денисюк // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – №3 (17). – С.232–234.
- Корнієнко В. О. Ідеал політичний [Текст] / В. О. Корнієнко // Політологія: навчальний енциклопедичний довідник для студентів ВНЗ I–IV рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. наук Н. Н. Хоми, В. М. Денисенко, О. М. Сорба [та ін.]. – Львів: «Новий Світ–2000», 2014. – С.234–235.
- Розенфельд Ю. М. Політологія [Електронний ресурс]: підручник / Ю. М. Розенфельд, Л. М. Герасіна, Н. П. Осипова [та ін.]. – Харків: Право, 2001. – Режим доступу: <http://radnuk.info/pidrychnuku/polit/271-rozenfeld.html>. – Назва з екрана.
- Перспективи розвитку політичних партій і партійної системи, модель майбутньої партії // Національна безпека і оборона. – 2015. – №6–7. – С.101.
- Кармазіна М. Партії є такими, якими їм дозволяє бути суспільство [Текст] / М. Кармазіна // Національна безпека і оборона. – 2015. – №6–7. – С.158–159.
- Корнієнко В. О. Політичний імідж як чинник позиціонування суб'єкта політики [Текст] / В. О. Корнієнко // Прикладна політологія: навчальний посібник. – Київ: Видавничий центр «Академія», 2008. – С.270–295.
- Корнієнко В. О. «Шустерізація» [Текст] / В. О. Корнієнко // Новітня політична лексика (неологізми, okazionalizmy та інші новотвори) / І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шилунов [та ін.]; за наук. редакцією Н. Хоми. – Львів: «Новий Світ–2000», 2015. – С.269.
- Колодій А. Так звані нові партії практично нічим не відрізняються від старих [Текст] // Національна безпека і оборона. – 2015. – №6–7. – С.79–81.
- Партійна система після майдану: наслідки і чинники [Текст] // Національна безпека і оборона. – 2015. – №6–7. – С.22.
- Про політичні партії в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 05.04.2001 №2365–III (Редакція від 26.11.2016). – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>. – Назва з екрана.
- Чернышов Р. Оранжевые генералы. Кто породил и убил Нашу Украину [Электронный ресурс] / Р. Чернышов // Лига. Новости. – 2013. – 6 марта. – Режим доступа: http://news.liga.net/articles/politics/_821976-oranzhevye-generalny-cto-porodil-i-ubil-nashu-ukrainu.htm/section1/. – Название с экрана.
- Lin J. Anti-party sentiments in Southern Europe // Political parties: Old concepts and new challenges / Gunther R., Montero J. R., Linz J. (eds). – Oxford: Oxford univ. press, 2002. – P.257–290.

References

- Amelchenko N. Cinnosti obyednanoy Yevropy [Elektronnyj resurs] / N. Amelchenko. – Rezhym dostupu: http://parlament.org.ua/upload/docs/European_Values.pdf. – Nazva z ekrana.
- Tereshhenko T. V. Cinnosti yevropejskoyi cyvilizaciyi [Tekst]: navchalno-metodychnyj posibnyk / T. V. Tereshhenko. – Cherkasy: vydavec S. G. Kandyk, 2016. – 172 s.
- Yaroshenko A. Cinnist politychna [Tekst] / A. Yaroshenko // Politologiya: navchalnyj encyklopedychnyj slovnyk dovidnyk dlya studentiv VNZ I-IV rivniv akredytaciyi / za nauk. red. d-ra polit. nauk N. M. Homy. – Lviv: «Novyj svit. – 2000», 2014. – 779 s.
- Karvat M. Politicheskie cennosti // Jelementy teorii politiki [Tekst] / M. Karvat, V. Milanovskij; pod red. V. P. Makarenko. – Rostov-n/D.: izd-vo Rostov, un-ta, 1991. – S.230-234.
- Denysjuk S. G. «Personifikaciya» vs «reputaciya» u politychnomu konteksti matematychnogo modelyuvannya vyborchych переваг [Tekst] / S. G. Denysjuk, V. O. Korniyenko, A. V. Slobohdanyuk // European Political And law Discourse. – 2016. – Vol.3, iss. 2. – P.165-171.
- Politychni partiyi i partijna systema Ukrainy na suchasnomu etapi: dumky gromadyan [Tekst] // Nacionalna bezpeka i oborona. – 2015. – №6-7. – S.143.
- Zvit KVU: «Stan politychnyh partij naperedodni derzhavnogo finansuvannya» [Elektronnyj resurs] // Komitet vyborciv Ukrainy (Vseukrayins'ka gromadska organizaciya). – Rezhym dostupu: <http://cvu.org.ua/nodes/view/type:news/slug>. – Nazva z ekrana.
- Totalne rozcharuvannya: ZMI diznalisya, yak ruynuetsya dovera vyborciv do politykiv (infografika) [Elektronnyj resurs] // UNIAN. – 2017. – 19 sichnya. – Rezhym dostupu: <http://www.unian.ua/politics/1732486-totalne-rozcharuvannya-zmi-diznalisya-yak-ruynuetsya-dovira-vibortsiv-do-politikiv-infografika.html>. – Nazva z ekrana.
- Partiyi yak predstavnyky interesiv gromadyan [Tekst] // Nacionalna bezpeka i oborona. – 2015. – №6-7. – S.105.
- Prymush M. Suchasni politychni partiyi v Ukraini ne mayut' «generalnyh planiv rozvytku» [Tekst] / M. Prymush // Nacionalna bezpeka i oborona. – 2015. – №6-7. – S.84-86.
- Denysjuk S. G. Aktualni politychni cinnosti suchasnoho suspilstva [Tekst] / S. G. Denysjuk // Visnyk Nacionalnoho universytetu «Yurydychna akademiya Ukrainy imeni Yaroslava Mudrogo». – 2013. – №3 (17). – S.232-234.
- Korniyenko V. O. Ideal politychnyj [Tekst] / V. O. Korniyenko // Politologiya: navchalnyj encyklopedychnyj dovidnyk dlya studentiv VNZ I-IV rivniv akredytaciyi / za nauk. red. d-ra polit. nauk N. N. Homy, V. M. Denysenko, O. M. Sorba [ta in.]. – Lviv: «Novyj Svit-2000», 2014. – S.234-235.
- Rozenfeld Yu. M. Politologiya [Elektronnyj resurs]: pidruchnyk / Yu. M. Rozenfeld, L. M. Gerasina, N. P. Osypova [ta in.]. – Xarkiv: Pravo, 2001. – Rezhym dostupu: <http://radnuk.info/pidrychnuku/polit/271-rozenfeld.html>. – Nazva z ekrana.
- Perspektyvy rozvytku politychnyh partij i partijnoyi systemy, model majbutnoyi partiyi // Nacionalna bezpeka i oborona. – 2015. – №6-7. – S.101.
- Karmazina M. Partiyi ye takymy, yakymy yim dozvolyaeye buty suspilstvo [Tekst] / M. Karmazina // Nacionalna bezpeka i oborona. – 2015. – №6-7. – S.158-159.
- Korniyenko V. O. Politychnyj imidzh yak chynnyk pozyciyuvannya subyektu polityky [Tekst] / V. O. Korniyenko // Prykladna politologiya: navchalnyj posibnyk. – Kyiv: Vydavnychij centr «Akademiya», 2008. – S.270-295.
- Korniyenko V. O. «Shusterizaciya» [Tekst] / V. O. Korniyenko // Novitnya politychna leksyka (neologizmy, okazionalizmy ta

inshi novotvory) / I. Ya. Vdovychyn, L. Ya. Ugryn, G. V. Shypunov [ta in.]; za nauk. redakciyeyu N. Xomy. – Lviv: «Novyj Svit–2000», 2015. – S.269.

18. Kolodij A. Tak zvani novi partiyi praktychno nichym ne vidriznyayutsya vid staryx [Tekst] // Nacionalna bezpeka i oborona. – 2015. – №6–7. – S.79–81.

19. Partijna sistema pislya majdanu: naslidky i chynnyky [Tekst] // Nacionalna bezpeka i oborona. – 2015. – №6–7. – S.22.

20. Pro politychni partiyi v Ukraini [Elektronnyj resurs]: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 №2365–III (Redakciya vid 26.11.2016). – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365–14>. – Nazva z ekrana.

21. Chernyshov R. Oranzheve generaly. Kto porodil i ubil Nashu Ukrainu [Elektronnyj resurs] / R. Chernyshov // Liga. Novosti. – 2013. – 6 marta. – Rezhim dostupu: <http://news.liga.net/articles/politics/821976-oranzheve-generaly-cto-porodil-i-ubil-nashu-ukrainu.htm/section1/>. – Nazvanie s jekrana.

22. Linz J. Anti-party sentiments in Southern Europe // Political parties: Old concepts and new challenges / Gunther R., Montero J. R., Linz J. (eds). – Oxford: Oxford univ. press, 2002. – P.257–290.

Kornienko V. O., Doctor of Political Sciences, Professor, Head of social and political sciences department Vinnytsia National Technical University (Ukraine, Vinnitsa), valkorney@mail.ru

Denysiuk S. G., Doctor of Political Sciences, Professor, Director of the Institute of Social and Human Sciences Vinnytsia National Technical University (Ukraine, Vinnitsa), sg_denisiuk@mail.ru

Buriachenko O., researcher, Political Science Department of the Kyiv National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), alexvin446644@mail.ru

Party ideology: is it a system of values or «public catatonia» syndrome?

The article gives theoretical and political analysis of the value of party ideology in modern Ukraine. The influence of Ukrainian political parties in shaping political senses and meanings and creating parties' political values is defined. The paper also shows the status of political parties in Ukrainian society and their ideological function. The authors determine the essence of the so-called «manipulative ideologies» and their cognitive component. They also identify further prospects for the development of political parties in arranging ideological and political life in the Ukrainian society.

Keywords: political values, political ideology, political party, political pluralism, manipulative ideology, an image of a political party, political party strength.

* * *

УДК 341.75(045)

Красніцька Г. М., кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та економічної теорії, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ (Україна, Вінниця), krasnitska-am@ukr.net

НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОГО ЕТИКЕТУ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Розкриваються актуальні з огляду на сучасну ситуацію етичні проблеми бізнесу та управління, серед яких етика, адміністративна етика, взаємостосунки між діловими партнерами, питання підготовки та проведення ділових зустрічей.

Ключові слова: етикет, діловий етикет, ділові відносини, європейські країни, національна культура, національні особливості ділового спілкування.

Етика бізнесу – це здійснення діяльності відповідно до етичних, тобто ціннісних (духовних) критеріїв поведінки. Відповідно культура бізнесу повинна привертати увагу, в першу чергу, до етичних та поведінкових основ бізнесу. Вона охоплює широкий спектр питань ділової етики та етикету. У кожній галузі чи сфері підприємницької діяльності існують свої правила поведінки, але майже у всіх конкретних випадках вони базуються на чесності, дотриманні законодавства та чесних і порядних взаємовідносинах з конкурентами, клієнтами, друзями.

Проблеми етики ділових відносин не є новою у науковій літературі. Етику ділових відносин розглядали Р. Ботавіна, Л. Венчер, Ю. Палеха; етикет та етику ділового спілкування досліджували І. Афанасьєв, І. Мальханова, Д. Ягер; питанням культури ділового спілкування присвятили свої праці І. Браїм, В. Здоровенко, Ф. Снелл; аспекти професійної етики досліджували А. Леонтєв, В. Лавриненко, А. Панфілова.

Метою даної статті є ознайомитись з основними правилами ділового етикету, дотримання норм етикету. Автором обгрунтовано, що діяльність кожного індивіда в соціумі значною мірою залежить від внутрішніх та зовнішніх якостей його особистості та чинників навколишнього середовища. Одним із найважливіших показників статусу та позиції людини в суспільстві є володіння правилами етикету.

Діловий етикет – це мова міжнародних, міжвідомчих та бізнес-відносин, показник стану взаємин між партнерами і державами [1].

Діловий етикет стосується культури мови, яка є першоосновою спілкування. Правильна вимова, чітка дикція, приємний тембр голосу, прийнятний темп мови дозволяють підкреслити освіченість і професійність бізнесмена. Літературність і чистота мови не допускають використання слів-паразитів, нецензурних виразів. Мова завжди має відповідати ситуації, культурному і професійному рівню слухачів. Її варто збагачувати дотепними висловами, афоризмами, прислів'ями, образними порівняннями. Ділова мова передбачає лаконізм, точність і чіткість думки [8].

Європейський стиль спілкування в цілому нам, українцям, відомий і зрозумілий. Однак кожна з європейських країн має свої відмінності, звичаї та традиції ділового спілкування. Вітчизняним фахівцям, що налагоджують чи підтримують стосунки із закордонними партнерами, потрібно мати на увазі, що деякі незрозумілі вчинки іноземців – це просто прояв іншого характеру, ментальності, традицій [2].

Розглянемо деякі національні стилі ділових стосунків [3].

Великобританія. Англійці – прагматики, вони виявляють на переговорах гнучкість і підтримують ініціативу протилежної сторони. Британці дуже вміло уникають у бесіді неприємних моментів. Вони взагалі схильні до компромісу, до недоговореності, дуже обережні в словах і вчинках, уникають категоричних тверджень чи заперечень, оскільки це може призвести до відвертого конфлікту думок. Під час переговорів варто дати англійцю зрозуміти, що загальнолюдські цінності для вас не менш важливі, ніж комерційні інтереси.

Ведучи переговори з англійськими бізнесменами підкреслюйте свої симпатії до британського народу і його ідеалів. Дайте зрозуміти, що загальнолюдські цінності для вас не менш важливі, чим комерційне інтереси.

Якщо діловий партнер запросив вас на ланч – не відмовляйтеся; обов'язково організуйте щось подібне.

У Великобританії дуже тверді вимоги до пунктуальності. Перед початком ділової зустрічі запитаєте в партнера, яким кількістю часу він розташовує – так ви покажете, що цінуєте його час [7].